

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

PIG

POLITIKA I GOSPODARSTVO

DRŽAVNA MATURA ŠK. GOD. 2021./2022.

PIG.50.HR.R.K1.24

49619

Politika i gospodarstvo

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Koji se od navedenih stranih pojmova odnosi na sadržaje političkoga odlučivanja, tj. javne politike vezane za posebna područja kao što su obrazovanje, obrana, turizam i slično?

- A. *polity*
- B. *policy*
- C. *politics*
- D. *politeia*

(1 bod)

2. Koji se od navedenih primjera političkoga djelovanja odnosi na politički *spin*?

- A. Saborski zastupnik objavio je svoju imovinsku karticu.
- B. Premijer sudjeluje na unaprijed dogovorenome summitu u Bruxellesu.
- C. Gradonačelnik je raspisao redovne natječaje za voditelje gradskih ureda.
- D. Političarka je prozvala birače da nisu dovoljno domoljubni ako ne glasaju za nju.

(1 bod)

3. Koji su politički poredci ujedno i oblici država?

- A. republika i diktatura
- B. republika i monarhija
- C. demokracija i republika
- D. monarhija i demokracija

(1 bod)

4. U kojemu se političkom poretku primjenjuje narodna inicijativa kao politički instrument?

- A. u vojnoj diktaturi
- B. u apsolutnoj monarhiji
- C. u direktnoj demokraciji
- D. u aristokratskoj republici

(1 bod)

5. Koje od navedenih obilježja podrazumijeva svaka tradicionalna vlast prema klasifikaciji Maxa Webera?

- A. pokoravanje temeljeno na osobnosti vladara
- B. prihvaćanje nepromjenjivosti društvenih običaja
- C. ograničavanje vlasti na temelju formalnih pravila
- D. društvena pravila ustanovljena djelovanjem birokracije

(1 bod)

6. Roditelji osnovnoškolca smatraju da su nepravilnim odlukama ravnatelja škole i školskoga odbora povrijeđena učenička prava njihova djeteta pa su se žalili Ministarstvu znanosti i obrazovanja, ali rješenje predugo čekaju.

Kojoj se ustanovi roditelji mogu obratiti za pomoć i uputiti pritužbu na rad Ministarstva znanosti i obrazovanja?

- A. Agenciji za odgoj i obrazovanje
- B. Agenciji za znanost i visoko obrazovanje
- C. Pučkomu pravobranitelju za djecu
- D. Županijskomu uredu za obrazovanje

(1 bod)

7. Građani optužuju lokalne dužnosnike da primaju mito za izdavanje građevnih dozvola. Koje je tijelo nadležno postupati u situaciji opisanoj u primjeru?

- A. gradonačelnik
- B. gradsko vijeće
- C. državno odvjetništvo
- D. općinski prekršajni sud

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

8. Učenik, rođak jednoga člana fakultetskoga vijeća, uhvaćen je u prepisivanju na prijamnome ispitu za upis na fakultet.
Koja se od navedenih reakcija fakultetskih institucija na prepisivanje učenika temelji na načelu pravne i moralne odgovornosti?
- A. Fakultetsko vijeće i dekan poništavaju ispit učeniku te mu zbog iznimnoga interesa za studij omogućuju ponovno pisanje ispita prije drugoga upisnog roka.
 - B. Fakultetsko vijeće solidarizira se sa svojim članom čiji je rođak prepisivao i odbija prijedlog dekana o poništenju ispita prepisivača.
 - C. Dekan na prijedlog jednoga dužnosnika u vlasti odgađa donošenje odluke u roku jer mu je obećano opremanje fakulteta novim laboratorijem.
 - D. Dekan i fakultetsko vijeće suglasni su te poništavaju ispit u zakonskome roku i upućuju učenika na sljedeći upisni rok.

(1 bod)

9. Koja ljudska osobina prema Smithovoj teoriji „nevidljive ruke” pridonosi općemu dobru društva?
- A. brižnost
 - B. poniznost
 - C. sebičnost
 - D. zavidnost

(1 bod)

10. Poslovna organizacija osnovana je povezivanjem kapitala više članova, a minimalni je temeljni kapital organizacije u iznosu 20 000 kuna podijeljen na udjele koje ulažu članovi.
Kako se naziva oblik društva kapitala opisan u primjeru?
- A. dioničko društvo
 - B. javno trgovačko društvo
 - C. gospodarsko interesno udruženje
 - D. društvo s ograničenom odgovornošću

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

11. Kako bi osiguralo svježi kapital, poduzeće izdaje obveznice i dionice koje imaju različite učinke za ulagače.

Koja tvrdnja opisuje učinak ulaganja u vrijednosne papire iz opisanoga primjera?

- A. U slučaju likvidacije vlasnik obveznice prije će se naplatiti.
- B. Dobit od dionice je kamata, a dobit od obveznice dividenda.
- C. Ulaganje u dionice manje je rizično od ulaganja u obveznice.
- D. Dionice se izdaju s točno utvrđenim rokom, a obveznice bez točno utvrđenoga roka.

(1 bod)

12. Poduzeće planira provesti nagradnu igru kako bi privuklo više kupaca.

Kako se naziva element marketinškoga spleta kojemu pripadaju nagradne igre?

- A. cijena
- B. plasman
- C. proizvod
- D. promocija

(1 bod)

13. Država je odlučila većom stopom poreza izravno oporezivati građane s većim dohotkom, dok će građani s najnižim dohotkom biti oslobođeni plaćanja poreza.

Kako se naziva opisani oblik izravnoga oporezivanja?

- A. paušalni
- B. regresivni
- C. progresivni
- D. proporcionalni

(1 bod)

14. Hrvatska narodna banka objavila je službeni podatak da je stopa inflacije u nacionalnome gospodarstvu u prvome polugodištu 2021. godine iznosila 3,2 %.

Kako se naziva tip inflacije opisan u primjeru?

- A. hiperinflacija
- B. blaga inflacija
- C. umjerena inflacija
- D. galopirajuća inflacija

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

15. U situaciji kada jedan euro vrijedi 7,48 kuna, a jedna kuna vrijedi 0,13 eura, Hrvatska narodna banka odlučuje se provesti devalvaciju kune. Koja od navedenih tvrdnja opisuje situaciju nakon provedene devalvacije?

- A. Za jedan euro potrebno je izdvojiti 7,00 kuna.
- B. Za jedan euro potrebno je izdvojiti 8,00 kuna.
- C. Za jednu kunu potrebno je izdvojiti 0,50 eura.
- D. Za jednu kunu potrebno je izdvojiti 0,30 eura.

(1 bod)

16. Koje od navedenih ponašanja građana **ne pridonosi** održivomu razvoju?

- A. odgovorna potrošnja
- B. povećana upotreba bicikala
- C. razvrstavanje i reciklaža otpada
- D. korištenje neobnovljivih prirodnih resursa

(1 bod)

17. Kako se naziva međunarodna organizacija osnovana 1945. godine radi očuvanja svjetskoga mira i sigurnosti, a Republika Hrvatska njezina je članica od 1992. godine?

- A. Amnesty International
- B. Transparency International
- C. Ujedinjeni narodi
- D. Vijeće Europe

(1 bod)

18. Osnovna škola odvojila je učenike jedne etničke skupine kojima ne osigurava pohađanje izborne nastave u zaseban razredni odjel.

Kako se naziva postupanje škole u opisanome primjeru?

- A. stereotip
- B. šovinizam
- C. predrasuda
- D. diskriminacija

(1 bod)

19. Koji se od navedenih primjera odnosi na aktivnost civilnoga sektora?

- A. Gradska skupština raspravlja o novoj lokaciji za odlagalište otpada.
- B. Predstavnik tvornice duhana lobira kod članova vlade da se smanje porezi na cigarete.
- C. Građani potpisuju peticiju kojom se traži uvođenje zelenih poreza industrijskim zagađivačima.
- D. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost raspisuje natječaj za dodjelu poticaja za nabavu električnih automobila.

(1 bod)

20. Ured europskoga javnog tužitelja uputio je zahtjev Republici Hrvatskoj za skidanjem imuniteta i procesuiranjem zastupnika zbog primanja mita i pronevjere europskih sredstava pozivajući se na Zakon o provedbi Uredbe Vijeća EU-a.

Koje državno tijelo ima ovlast postupiti prema zahtjevu Ureda europskoga javnog tužitelja iz opisanoga primjera u skladu s Ustavom Republike Hrvatske?

- A. Hrvatski sabor
- B. Vlada Republike Hrvatske
- C. Predsjednik Republike Hrvatske
- D. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

(1 bod)

21. Mediji izvještavaju o narušavanju načela trodiobe vlasti zbog neprimjerenoga lobiranja predsjednika Republike Hrvatske za svoje ideje među saborskim zastupnicima i u Vladi Republike Hrvatske.

Koje državno tijelo može pokrenuti postupak za utvrđivanje predsjednikove odgovornosti u opisanome primjeru?

- A. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
- B. Ustavni sud Republike Hrvatske
- C. Državno sudbeno vijeće
- D. Hrvatski sabor

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 22.** Mjerodavne državne institucije ulažu napore za rješavanje problema u zdravstvu i podmirenje duga prema veledrogerijama lijekova.
Koju od navedenih ovlasti u opisanoj situaciji ima Hrvatski sabor?
- A. preusmjeriti tok novca veledrogerijama lijekova
 - B. predložiti pokrivenje preuzetih obveza iz prethodne godine
 - C. doznaciti višak prihoda iz središnje banke u državni proračun
 - D. nakon prijedloga Vlade Republike Hrvatske donijeti rebalans državnoga proračuna

(1 bod)

- 23.** Kako se naziva proces otvaranja postupka pred višim sudom koji pokreće stranka u sporu koja nije zadovoljna sudskom presudom?
- A. priziv
 - B. tužba
 - C. prigovor
 - D. podnesak

(1 bod)

- 24.** Koja se vrsta sudova u Republici Hrvatskoj bavi rješavanjem predmeta prebrze vožnje motorom građanina koji je zbog toga priveden?
- A. upravni
 - B. općinski
 - C. prekršajni
 - D. županijski

(1 bod)

- 25.** Koji se od navedenih opisa odnosi na pretvorbu hrvatskoga gospodarstva u tranzicijskome razdoblju početkom 90-ih godina 20. stoljeća?
- A. pretvaranje državnoga vlasništva u privatno
 - B. pretvaranje društvenoga vlasništva u državno
 - C. pretvaranje društvenoga vlasništva u privatno
 - D. pretvaranje državnoga vlasništva u društveno

(1 bod)

II. Zadaci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).
Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.
Točan odgovor donosi jedan bod.

26. Kako se naziva tip političke kulture prisutan kod nomadskih plemena Bušmana koja prebivaju na teritorijima nekoliko afričkih država i čiji članovi nemaju osjećaj nacionalne pripadnosti niti su svjesni središnjih uprava država na čijim teritorijima prebivaju?

(1 bod)

27. Biotehnološka korporacija uspjela se kod političkih zastupnika izboriti za izglasavanje zakona kojim se toj korporaciji dopušta monopol nad upotrebom genetički modificiranoga sjemena soje, zbog čega su jako pogođeni poljoprivrednici, ali i konkurentski proizvođači sjemena. Kako se naziva političko djelovanje korporacije iz opisanoga primjera koja svoju ekonomsku moć upotrebljava u svrhu utjecaja na političke odluke?

(1 bod)

28. Kako se naziva suvremena demokracija koju osim vladavine većine karakterizira i nepovredivost zakonom zaštićenih prava i sloboda svakoga pojedinca?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 29.** Na čelu izvršne vlasti u jednoj državi nalazi se veliki vojvoda. Zakonodavnu vlast čini parlament sastavljen od predstavnika koje biraju državljani, a svaki zakon koji parlament donese veliki vojvoda mora javno proglasiti kako bi on stupio na snagu. Kako se naziva politički poredak iz opisanoga primjera?

(1 bod)

- 30.** Kako se naziva postupak glasovanja u kojemu birači ne glasuju samo za stranačku listu, već i zaokružuju kandidata s te liste za kojega žele da uđe u parlament?

(1 bod)

- 31.** Koje državno tijelo u Republici Hrvatskoj ima ovlast upravljati državnom imovinom i na temelju te ovlasti donijeti uredbu o registru državne imovine?

(1 bod)

- 32.** Koliki je najmanji postotak glasova birača koji moraju osvojiti stranačke izborne liste i nezavisne liste da bi ostvarile pravo na sudjelovanje u diobi zastupničkih mjesta u izbornoj jedinici u Republici Hrvatskoj?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 33.** Na tržištu usluga prijevoza taksijem pojavio se novi ponuđač s nižom cijenom usluge, što je povećalo potražnju za uslugom prijevoza taksijem. Ostali su ponuđači uskoro prilagodili svoje cijene tako da se po novim cijenama ponuđena količina usluge prijevoza taksijem ponovno izjednačila s traženom količinom.

Kako se naziva stanje na tržištu usluga prijevoza taksijem koje je u konačnici nastupilo?

(1 bod)

- 34.** U poduzeću menadžeri na višim razinama odluke donose slušajući i uvažavajući prijedloge menadžera na nižim razinama, čime se razvija povjerenje i osigurava protok informacija. Kako se naziva menadžerski stil upravljanja poduzećem opisan u primjeru?

(1 bod)

- 35.** Kako se naziva tržišna struktura na tržištu električne energije ako postoji samo jedan proizvođač i on određuje cijenu proizvoda?

(1 bod)

- 36.** Vlada donosi odluku o izdvajanju više proračunskoga novca za zdravstvo nego za školstvo. Kojim se pojmom imenuje propuštanje koristi koju je vlada mogla imati ulaganjem u školstvo?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

37. Donesena je odluka o zamjeni nacionalne valute kune eurom te Hrvatska narodna banka obavlja sve pripremne radnje do uvođenja eura 2023. godine.
Kako se naziva vrsta ekonomske politike kojoj pripada ta odluka?

(1 bod)

38. Kako se naziva model gospodarstva čije su bitne sastavnice zaštita i očuvanje okoliša, poštivanje i unapređenje socijalnih i ljudskih prava te ravnomjeran gospodarski rast?

(1 bod)

39. Proizvođač pametnih satova prodaje prikupljene informacije o zdravlju i životnim navikama svojih korisnika osiguravajućim kućama bez njihova znanja. Osiguravajuće kuće na temelju toga prodaju skuplje police osiguranja pojedinim korisnicima.
Koje pravo treće generacije krši proizvođač pametnih satova u opisanome primjeru?

(1 bod)

40. Koliko prema Ustavu Republike Hrvatske najviše puta osoba može biti izabrana za obnašanje mandata Predsjednika Republike Hrvatske?

(1 bod)

41. Iz kojega se izvora financira Ured Predsjednika Republike Hrvatske prema Ustavu Republike Hrvatske?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

42. Koja vrsta ugovora čini dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad hrvatskih zakona?

(1 bod)

43. Obveza dvojnoga iskazivanja cijena u kunama i eurima predstavljat će jednu od glavnih mjera u svrhu sprečavanja neosnovanoga rasta cijena uslijed uvođenja eura, tj. u svrhu zaštite potrošača.
Koji je naziv državnoga tijela zaduženoga za provedbu zakonske mjere u opisanome primjeru?

(1 bod)

44. Privatni poduzetnik tjera kupače s plaže ispred svoje kuće. Iz Ministarstva mora, prometa i infrastrukture odbijaju svojatanje pomorskoga dobra.
Kako se naziva državno tijelo koje odlučuje o uređivanju gospodarskih i pravnih odnosa u Republici Hrvatskoj i korištenju prirodnim bogatstvom u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i zakonom?

(1 bod)

45. Mediji prenose informacije o djelovanju ministra u Vladi Republike Hrvatske kojim je sebi i bliskim osobama priskrbio imovinsku korist, a na štetu tuđe imovine. U Hrvatskome saboru pokrenuto je pitanje povjerenja ministru i predsjedniku Vlade Republike Hrvatske. Koja je većina glasova zastupnika u Hrvatskome saboru potrebna za donošenje odluke o nepovjerenju?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

46. U kojemu roku Predsjednik Republike Hrvatske prema Ustavu Republike Hrvatske treba proglasiti zakon nakon što je on izglasan u Hrvatskome saboru?

(1 bod)

47. Kojim se činom prema Ustavu Republike Hrvatske na prvoj sjednici konstituira Hrvatski sabor?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećemu zadatku pažljivo pročitajte polazni sadržaj i odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan ili dva boda.

Politika i gospodarstvo

48. Pozorno pročitajte tekst.

Britanski ministar zdravstva Matt Hancock, ključna osoba u vladinoj kampanji protiv pandemije, najavio je u subotu ostavku jer je tijekom veze sa savjetnicom prekršio epidemiološke mjere uvedene zbog covid, što je otkrio jedan tabloid.

„Moramo biti iskreni s ljudima koji su toliko žrtvovali tijekom ove pandemije, kada smo ih razočarali kao što sam ja učinio prekršivši smjernice”, napisao je Hancock premijeru Borisu Johnsonu, ponovo se ispričavši. (...)

Matt Hancock (42) bio je u središtu vladine borbe protiv pandemije, rutinski govoreći građanima da poštuju stroga pravila i čak pozdravivši ostavku prošle godine uglednog znanstvenika koji je na sličan način prekršio pravila. (...)

Izvor: <https://slobodnadalmacija.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Koju odgovornost vlasti, osim pravne i političke, trebaju građani očekivati ako političar u tekstu krši smjernice koje sam zagovara u javnim nastupima?
Opišite na koja se dva načina ta odgovornost očitovala.

(2 boda)

49. Pozorno pročitajte tekst.

U jednome nacionalnom gospodarstvu očekuje se novi rast cijena hrane i pića. Rast cijena zabilježen je u prethodnome razdoblju, a podatci govore da su građani morali odvojiti više novca za kupnju sira, masti i kruha iako prosječna cijena u cijeloj košarici hrane u indeksu potrošačkih cijena nije rasla. Zabilježen je i manji pad tražene količine proizvoda kojima je cijena rasla zbog nižega prosječnog dohotka stanovništva uzrokovan pandemijom. Građani strahuju da će očekivani novi rast cijena energenata dodatno utjecati na rast cijena proizvoda, što će za posljedicu imati promjenu tražene količine proizvoda.

Koji ekonomski zakon možete prepoznati u prethodnome tekstu?

Navedite tri čimbenika koji utječu na krivulju potražnje, a koje možete prepoznati u tekstu.

(2 boda)

Politika i gospodarstvo

50. Pozorno pročitajte tekst.

Međunarodna tvrtka koja se bavi ugostiteljstvom i turizmom kupila je šumu u lokalnoj zajednici i u neposrednoj blizini izgradila je svoj hotel, sportske terene i ostale popratne sadržaje. Zapošljava uglavnom lokalne stanovnike. Sada želi povećati smještajne kapacitete te u tu svrhu izgraditi novu zgradu, a za to je potrebno posjeći šumu rijetke i ugrožene vrste drveća. Lokalna zajednica tomu se suprotstavlja. Formirano je posebno povjerenstvo. Građani negoduju. Dio lokalnoga stanovništva odlučan je u zaustavljanju sječe šume.

Navedite tri legitimna načina kojima bi se građani mogli organizirati da zaustave sječu šume. Navedite jednu instituciju koja im može pomoći i način na koji to može učiniti.

(2 boda)